

De bijzondere levenscyclus van de houtpantserjuffer

Sommige libellen strooien hun eieren gewoon rond, in het water of zelfs op de oever. Een enkele soort zoals de bronlibel prikt haar eieren in de bodem van een beekje. Maar alle juffers en de glazenmakers leggen hun eieren doorgaans in planten. De eieren zijn daar veilig opgeborgen en de larven kunnen zich veilig ontwikkelen of overwinteren. Meestal worden de eieren in planten onder water gelegd, maar sommige soorten zoals de pantserjuffers leggen hun eieren ook in bijvoorbeeld pitrus boven water en de blauwe glazenmaker legt vaak eieren in mos op de grond. De houtpantserjuffer is de meest extreme soort. Deze legt, zoals de naam misschien al doet vermoeden, haar eieren in takken van bomen en struiken.

Tekst:
Roy van Grunsven
De Vlinderstichting
& **Antoine van der Heijden**
Foto's:
Antoine van der Heijden

Houtpantserjuffers vliegen in de late zomer, vooral in augustus. Als de herfst mild is, kun je ze tot eind oktober vinden. Ze komen in het hele land algemeen voor bij stilstaand water waar takken van bomen of struiken boven het water hangen. Vooral in de vroege middag kun je ze daar vinden en hun gedrag bekijken. De mannetjes zitten op uitstekende takken op de uitkijk. Als er een vrouwtje langskomt probeert hij haar te pakken en

een tandem te vormen. Als het vrouwtje meewerkt vormen ze een paringswieltje en paren ze van 5 minuten tot een half uur. Dit doen ze vaak al zittend op een tak. Daarna begint de eileg. Het vrouwtje kromt haar achterlijf zodat de punt tussen de achterste poten komt. De legschede heeft op beide helften een zaagje bestaande uit grote harde punten. Hiermee zaagt ze een gaatje en legt één of twee eieren onder de bast. Dit kost haar ongeveer één of twee minuten.

ZAAGJE

Om door de bast te kunnen moet de legschede als zaag werken. Dat er scherpe tanden op zitten is eenvoudig te zien, maar pas recent weten we meer over hoe ze zo scherp en hard kunnen zijn. Zie het katern "Wetenschappelijk".

Vervolgens gaan ze een stukje naar voren en herhaalt ze dit. Het resultaat is een typisch patroon van ribbeltjes op een tak. Dit eilegproces is de komende weken (tot eind september) op tal van plekken in Nederland te zien. Vaak doen ze dit ook in groepen op de uitverkoren takken. Als je ze voorzichtig benadert, vliegen ze zelden weg.

Wat er gebeurt nadat de eieren gelegd zijn, is lastiger te zien uiteraard. In het eitje ontwikkelt zich een prolarfje direct na het leggen van de eieren. Dit is het stadium tussen ei en larve in. Eenmaal ontwikkeld wachten ze tot de winter voorbij is. Lage temperaturen en heftige vorst kunnen ze prima overleven. In april komt het prolarfje uit het ei. De prolarve lijkt nog niet op een libellenlarf zoals we die kennen, maar lijkt een soort wormpje, dat zich dan laat vallen. Als de ouders een goede tak hebben gekozen, ligt de prolarve dan op het water. Hij is waterafstotend en klein en blijft op het water liggen. De prolarve vervelt meteen naar een eerste stadium larfje en dit duikt onder. Valt de prolarve op het land of op bijvoorbeeld bladeren dan probeert deze met onhandige bewegingen alsnog in het water te komen.

Eenmaal als larve in het water jagen ze, net als alle jufferlarven, op kleine bestjes. Dit doen ze heel actief waardoor ze ook snel kunnen groeien. Houtpantserjuffers leven vaak in water met vissen, maar door tussen waterplanten of boomwortels te schuilen, kunnen ze dat overleven. Met hun grote caudale lamellen (kieuwen) kunnen ze ook snel zwemmen met slangachtige bewegingen en zo ontsnappen. In juli zijn ze volgroeid en sluipen ze uit. De juffer moet dan nog wel geslachtsrijp worden en gaat eerst jagen in bijvoorbeeld bosranden, soms ver van het water. Na ongeveer een maand keren ze weer terug om te paren en eieren te leggen. ●

